

Nationen och imperiet

Nästan två månader till jul, en så jättelång tid, suckade sexåringen när vi vandrade till dagiset. Ja, vad skulle jag säga? Att påstå att allting är relativt hade varit ovanligt töntigt. Vi lever vårt liv i olika berättelser som vi ständigt väver ihop till gemensamma berättelser om oss själva, vår familj och släkt, vår nation och kulturgemenskap. I denna bearbetning av egna och kollektiva minnen är inget statiskt. Och dessa nya upplevelser och utmaningar omformar inte enbart våra minnen utan förkortar samtidigt vår förnimmelse av tidsaxeln på ett drastiskt sätt. Ergo, för en sexåring är knappt två månader verkligen en fruktansvärt lång tid.

Tidens inflytande på våra minnen var på sitt sätt temat också för den amerikanske professorn Ronald G. Suny, som förra onsdagen höll ett tankeväckande föredrag på forskarkollegiet vid Helsingfors universitet. Suny analyserade hur minnet av Sovjettiden lever kvar i de tidigare sovjetrepublikerna och framhävde att det är ett vanligt missförstånd att tro att epoken efterlämnat enbart negativa minnen. Både nationer och imperier är föreställda gemenskaper. I bägge fallen skapas och sammansvetsas dessa föreställningar av starka känslor som lever kvar även efter att nationen eller imperiet har införlivats eller upplösts i nya gemenskaper.

Sovjetunionen som en föreställd gemenskap baserade sig under kalla kriget väsentligen på en känsla av ståndaktighet, stabilitet och större samband. Sovjetmedborgarnas enorma uppoffringar under andra världskriget hade utmynnat i att imperiet hade expanderat väsentligt, och fram till 1970-talet skedde en remarkabel höjning av befolkningens levnadsstandard. Detta dämpade irritationen mot det kommunistiska systemet och gjorde att medborgarna kunde känna positiva känslor både för sin egen nation och för imperiet.

Enligt Suny var denna dubbla gemenskap så stabil att imperiets undergång inte i första hand berodde på de enskilda sovjetrepublikernas nationella självständighetssträvanden. Sovjetunionen kollapsade främst på grund av att dess maktcentrum i form av det kommunistiska partiet drev sig självt till självmord. Och när så var fallet fick man ty sig till den gemenskap som fanns kvar, nämligen nationen, och samtidigt började man aktivt förtränga minnet av den andra gemenskapen, nämligen Sovjetunionen.

Suny fick självklart mothugg. Sovjetunionens upplösning bottnade också väsentligen i att det sociala systemet kollapsade. Dessutom var den sovjetiska identiteten i motsats till den nationella identiteten något som man med lätthet kunde kasta över bord när tiden var mogen. Suny påminde då åhörarna om att det var en gammal vanföreställning att tro att nationella identiteter är mer ursprungliga och genuina än imperiella identiteter. Bägge är ideologiska konstruktioner och faktum är att Europas historia visar att de sistnämnda ofta har varit mer långlivade.

Vilket kan vara bra att hålla i minnet också när vi kivas om EU och våra nationella egenarter.

Henrik Meinander, HBL 31.10.2011